

Odborné vzdělávání v Rakousku

Příloha je zpracována na základě publikace, kterou vydal Cedefop v letošním roce v době, kdy Rakousko předsedalo Evropské unii, a doplněna o informace získané z jiných zdrojů.

Rakousko je od roku 1920 parlamentní demokratickou republikou. Skládá se z devíti spolkových zemí (viz obrázek). Počet obyvatel v roce 2004 činil 8 175 000, z toho 7 399 000 Rakušanů, 311 000 občanů bývalé Jugoslávie a 120 000 Turků.

Celková míra nezaměstnanosti je relativně nízká. V roce 2004 činila 4,8 % (v EU-25 to bylo 9 %), míra nezaměstnanosti mládeže byla 9,5 % (v EU-25 téměř dvojnásobná 18,7 %).

Míra zaměstnanosti v Rakousku je nad průměrem EU (údaje za rok 2004)

	Rakousko	EU-15	EU-25
Ženy	60,7	56,8	55,7
Muži	74,9	72,7	70,9
Celkem	67,8	64,7	63,3

Politický vývoj

Odborné střední a vyšší školy (*berufsbildende mittlere und höhere Schulen*) mohou samy určovat zaměření svého kurikula. Tento proces, který začal v roce 1995, vyžaduje opatření pro zabezpečení kvality vzdělávání. Spolkové ministerstvo vzdělávání, vědy a kultury (*Bundesministerium für Bildung, Wissenschaft und Kultur* – BMBWK) proto v roce 2004 začlenilo snahy o zajišťování kvality do plánu na období do roku 2010. Dalším cílem je zavést učňovství do téměř všech oblastí hospodářské činnosti včetně nových oborů (např. do informační technologie). Přijetí modulové struktury učňovství zakotvené v novelizovaném zákoně o profesní přípravě (*Berufsausbildungsgesetz* – BAG), který vstoupil v platnost v únoru 2006, má pomoci základ-

ního modulu umožnit hospodářsky důležitou specializaci uvnitř jednotlivých oborů.

V rámci učňovství byly vytvořeny diferencovanější kurzy, které odpovídají různým úrovním předchozího vzdělání a schopností nových učňů. Integrovaná profesní příprava zavedená v roce 2003 umožňuje učňům, aby získali částečné kvalifikace nebo si prodloužili dobu profesní přípravy. Toto opatření je určeno pro znevýhodněné mladé lidi, kteří bez další pomoci nejsou schopni učňovství absolvovat. Na druhé straně existují čtyřleté učební obory připravující k výkonu technicky náročných povolání, které jsou určeny pro zvláště nadané žáky.

Zajišťování prostupnosti

Mladí lidé musí o své vzdělávací dráze rozhodnout již ve 14 nebo 15 letech, a proto je třeba zajistit prostupnost mezi různými kurzy. Zavedení zkoušky profesní zralosti (*Berufsfreifeprüfung*) vytvořilo v roce 1997 pro absolventy učňovství (*Lehre*), zdravotnických škol a minimálně tříletých odborných středních škol (*berufsbildende mittlere Schule* – BMS) novou cestu, která jim umožní získat oprávnění ke vstupu na vysokou školu, přičemž přihlíží k dovednostem a kompetencím, které již získali. Celostátní vládní informační kampaň nazvaná Učňovství + maturita (*Lehre + Matura*), která proběhla v roce 2005, měla upozornit na možnost absolvovat učňovství a zároveň získat nejvyšší rakouskou středoškolskou kvalifikaci.

Podpora učňovství

Počet podniků, které poskytují učební místa, v posledních letech poklesl. Tento stav mají zvrátit finanční stimuly. Procento mladých lidí, kterým se nepodaří najít místo ve škole nebo v učení, se naopak zvyšuje. Zákon o zajišťování profesní přípravy pro mládež (*Jugendausbildungssicherungsgesetz* – JASG) poskytuje speciální opatření pro mladé lidi zaregistrované na úřadech práce.

Aktualizace obsahu vzdělávání

Neustálá aktualizace školních kurikul a pravidelné nové definování učebních oborů pomáhá odbornému vzdělávání držet krok se změnami ve světě práce. Projevuje se to například informačními technologiemi v učebních plánech a inovativními učebními strategiemi jako jsou

fiktivní firmy (*Übungsfirmen* – ÜFA), kooperativní otevřené učení (*cooperative open learning* – COOL) a inženýrské a technické projekty podporující získávání klíčových dovedností a kompetencí. V obchodních školách je vedle tradičních předmětů zařazeno do učebních plánů také podnikatelství. Školy jsou podporovány iniciativami BMBWK, například *eFit Austria* a *Unternehmen Bildung*, servisním střediskem fiktivních firem (*Austrian Centre for Training Firms* – ACT) a společnou iniciativou BMBWK a rakouské hospodářské komory (*Wirtschaftskammer Österreich*) s názvem *Bildungscluster-Büro*.

Kvalita škol v odborném vzdělávání a přípravě

BMBWK zahájilo iniciativu Kvalita ve školách (*Qualität in Schulen* – QIS), která má přímět školy k tomu, aby si ustavily svůj vlastní program rozvoje a hodnotily svůj vlastní výkon. Hlavním rysem Iniciativy kvality v odborném vzdělávání a přípravě (*Qualitätsinitiative Berufsbildung* – QIBB) zahájené v roce 2005 je integrace činností škol do jednotného systému řízení kvality se zaměřením na zabezpečování a další zvyšování kvality vyučování a správy osvědčenými metodami.

QIBB je společným rámcem sítě kvality, která zahrnuje všechny kategorie institucí v odborném vzdělávání (školy, inspektoráty zemských úřadů pro vzdělávání a sekci odborného vzdělávání v BMBWK). Posiluje vytváření společných strategií, zároveň však ponechává prostor pro rozvíjení zvláštností jednotlivých vzdělávacích zařízení.

Vzdělávací standardy v odborných školách

Školy v oblasti odborného vzdělávání a přípravy musí vzhledem ke svému dvojímu poslání (poskytování jak odborného, tak všeobecného vzdělávání) rychle reagovat na nové požadavky hospodářství a společnosti a více využívat možnosti samostatně utvářet vzdělávací programy. Je třeba zajistit, aby vzdělávání, které nabízejí, bylo kvalitní a aby jejich služby bylo možné srovnávat. BMBWK proto v roce 2005 zahájilo projekt vytváření standardů kvality pro všeobecné a odborné vzdělání. Vzdělávací standardy definují žádoucí výsledky, jakých mají žáci dosáhnout v daném ročníku, ve formě předmětových a mezipředmětových kompetencí. Dosahování těchto výsledků bude měřeno národními testy. Vzdělávací úkoly odborných škol však překračují stanovené standardy, které proto nemohou být použity k hodnocení žáků a institucí v odborném vzdělávání.

Standardy pro němčinu, užitou matematiku, angličtinu, ekonomii a právo, výpočetní techniku a přírodní vědy jsou vytvářeny ve spolupráci se sektorem všeobecného vzdělávání. (*Viz podrobněji s. 12.*)

Poté, co byly standardy ověřeny v odborných vyšších školách (*berufsbildende höhere Schulen* – BHS), se plánuje vytvoření standardů také pro odborné střední školy (*berufsbildende mittlere Schulen* – BMS). V profesních školách (*Berufsschulen* – BS), kde se vzdělávají učni, se dává přednost způsobům hodnocení založeným na řešení problémů a praktických dovednostech před standardy vytvořenými pro jednotlivé předměty.

Informační technologie a e-learning

Od roku 2000 pomáhá program *eFit-Austria* rozšiřovat přístup ke vzdělávání a zvyšovat jeho kvalitu dlouhodobým používáním informační technologie (IT). Zhruba polovina výdajů na rozvoj infrastruktury IT ve středoškolském vzdělávání byla investována do odborného vzdělávání.

Počet účastníků v projektu *e-Learning in Notebook-Klassen* (e-learning v notebookových třídách) se do školního roku 2004/05 ve všeobecném a odborném vzdělávání sedminásobně zvýšil. V rámci *e-Learning Cluster* realizují žáci a učitelé vyššího stupně všeobecně vzdělávacích vyšších škol (AHS) a odborných středních a vyšších škol e-learningové strategie pro přizpůsobení organizace vyučování a řízení školy informačním technologiím (např. učební platformy a rozvoj nástrojů a metod rozvoje školy s použitím širokopásmové technologie).

Evropský řídicí průkaz na počítače (ECDL) přináší prospěch jak žákům, tak jejich budoucím zaměstnavatelům. Na jaře 2004 byl zahájen pod patronátem BMBWK projekt pro lidi se speciálními potřebami nazvaný *ECDLbarrierefrei* (ECDL bez bariér).

Došlo k radikální změně vzdělávacího procesu, který je ovlivňován e-learningovými nástroji a prostředím. Přibližně 30 % odborných škol vytváří elektronické učební pomůcky.

Používáním elektronických medií na vysokých školách se zabývá iniciativa nazvaná *Nová média ve vyučování na univerzitách a odborných vysokých školách*.

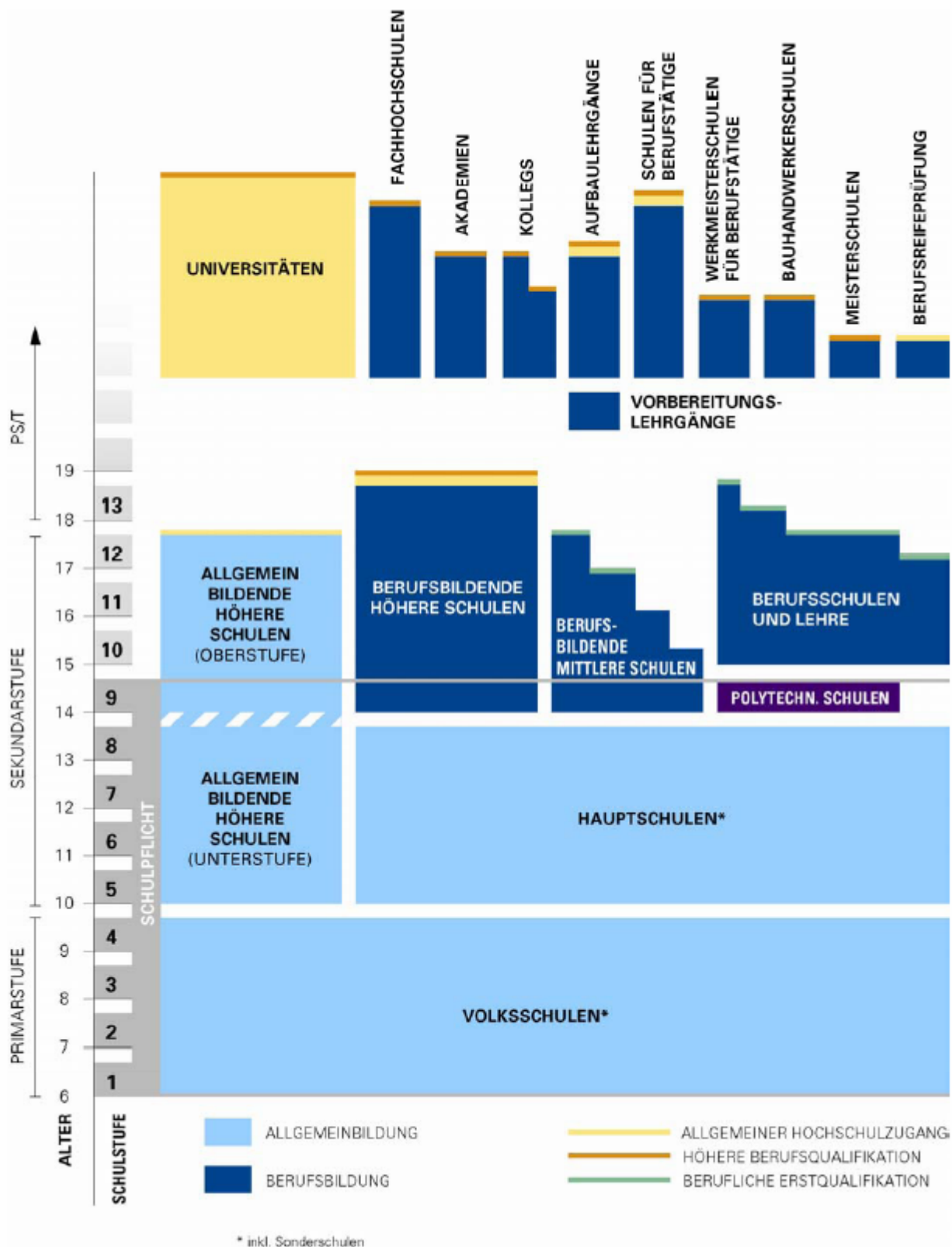
Vzdělávací systém

Obrázek na protější straně ukazuje, že rakouský vzdělávací systém je rozdělen na tři hlavní části:

- primární stupeň (*Primarstufe*),
- sekundární stupeň (*Sekundarstufe*),
- postsekundární stupeň (*Postsekundarstufe* – PS) a terciární vzdělávání (*Tertiäre Ausbildung* – T).

Povinná školní docházka (*Schulpflicht*) začíná v šesti letech a trvá devět let. Děti ve věku od tří do šesti let mohou navštěvovat mateřskou školu (*Kindergarten*), která je součástí vzdělávacího systému. Do mateřské školy chodí zhruba 90 % pětiletých dětí.

Schéma rakouského vzdělávacího systému

Vysvětlivky:

Alter = věk žáků či studentů

Schulstufe = ročník

Allgemeinbildung = všeobecné vzdělávání

Berufsbildung = odborné vzdělávání a příprava

Allgemeiner Hochschulzugang = všeobecné oprávnění ke vstupu na vysokou školu (též univerzitu)

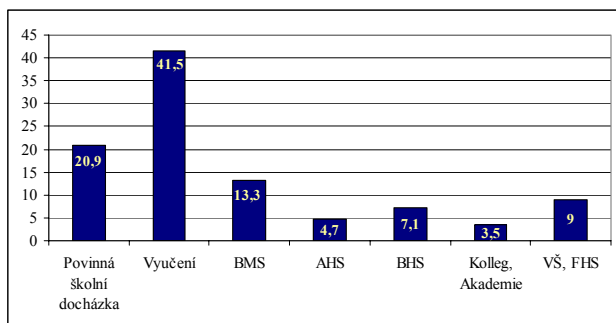
Höhere Berufsqualifikation = vyšší profesní kvalifikace

Berufliche Erstqualifikation = kvalifikace počáteční profesní přípravy

inkl. Sonderschulen = včetně speciálních škol

Vysvětlení termínů označujících jednotlivé druhy škol je uvedeno v dalším textu.

Nejvyšší dosažené vzdělání pracujících ve věku 25-64 let, údaje za rok 2001 (v procentech)

Popis školského systému

Nižší sekundární vzdělávání (*Sekundarstufe I*)

Žáci na tomto stupni jsou ve věku 10-14 let. V deseti letech dochází k prvnímu dělení žáků do dvou druhů škol. Přibližně 70 % žáků jde do hlavní školy (*Hauptschule* - HS) a zbývajících 30 % do všeobecně vzdělávací vyšší školy (*allgemein bildende höhere Schule* - AHS). Ve větších městech, kde jsou snadno dostupné oba druhy škol, je poměr odlišný. Např. ve Vídni navštěvuje HS méně než polovina z celkového počtu žáků v tomto věku.

Podmínkou postupu z primárního do sekundárního vzdělávání je kladné závěrečné vysvědčení ze 4. ročníku národní školy (*Volksschule*); pro vstup do AHS je třeba z hlavních předmětů dosáhnout stanovených známek.

V HS žáci získají základní všeobecné vzdělání, které je opravňuje ke vstupu do vyššího sekundárního vzdělávání a zároveň je připravuje pro svět práce. Při vyučování němčiny, matematiky a cizího jazyka jsou žáci rozděleni do skupin podle prospěchu tak, aby mohly být brány v úvahu jejich různé vzdělávací potřeby. Předmět profesní orientace (*Berufsorientierung*) v 7. a 8. ročníku umožňuje žákům strávit několik dní v podnicích a seznámit se s pracovním životem. HS se mohou specializovat na určité předměty, např. na cizí jazyky, sport nebo výpočetní techniku.

AHS sdružují dohromady nižší a vyšší stupeň sekundárního vzdělávání (tzn. žáky ve věku 10-18). V prvních dvou letech, tj. v 5. a 6. ročníku povinné školní docházky, se jejich kurikulum shoduje s kurikulem HS. Od 7. ročníku se dělí do tří směrů:

- Gymnázium (*Gymnasium*) s tradičním akademickým vzděláním, včetně latiny;
- Reálné gymnázium (*Realgymnasium*), které se specializuje na matematiku, přírodní vědy a technické kreslení;
- Hospodářské reálné gymnázium (*wirtschaftskundliches Realgymnasium*), které se specializuje na ekonomii, chemii a technické a textilní obory.

Kurikulum pro 7. a 8. ročník také zahrnuje profesní orientaci.

Možnosti vzdělávání na vyšším sekundárním stupni

Druh školy	Ročník	Věk žáků	Úroveň ISCED a ukončení studia
Všeobecně vzdělávací vyšší škola (AHS) – vyšší stupeň reálné gymnázium vyššího stupně (ORG)	9.-12.	14-18	ISCED 3A <i>Reifeprüfung</i>
Polytechnická škola (PS)	9.	14-15	ISCED 3C <i>Zeugnis</i>
Profesní škola (BS) v rámci učňovství	10.-13.	15-19	ISCED 3B <i>Lehrabschlussprüfung</i>
Odborná střední škola (BMS)	9.-12.	14-17	ISCED 3B <i>Abschlussprüfung</i>
Odborná vyšší škola (BHS)	9.-13.	14-19	ISCED 3A/4A <i>Reife- und Diplomprüfung</i>

Vyšší sekundární vzdělávání (*Sekundarstufe II*)

Poslední ročník povinné školní docházky je prvním ročníkem vyššího sekundárního vzdělávání. Dochází v něm k další diferenciaci. Kromě AHS a polytechnické školy (*polytechnische Schule*) jsou k dispozici různé druhy odborných škol:

- odborné střední školy (*Berufsbildende mittlere Schulen* – BMS);
- odborné vyšší školy (*Berufsbildende höhere Schulen* – BHS),
- zdravotnické školy (*Schulen für allgemeine Gesundheits- und Krankenpflege*) od 11. ročníku;
- učňovství (*Lehre*) – učení v podniku a vzdělávání v profesní škole (*Berufsschule* – BS) začínající po ukončení povinné školní docházky.

Zhruba 80 % mladých lidí v 10. ročníku navštěvuje odborné vzdělávání. 40 % z nich je v učňovství, 15 % v odborných středních školách a 27 % v odborných vyšších školách. Kolem 5 % mladých lidí po ukončení povinné školní docházky ve vzdělávání nepokračuje.

Všeobecně vzdělávací vyšší škola (*Allgemein bildende höhere Schule* – AHS)

Tyto školy, které navštěvují žáci ve věku od 14 do 18 let, pokračují ve všeobecném vzdělávání ve zvoleném směru. Žáci obvykle začínají studovat druhý cizí jazyk. Studium je ukončováno zkouškou zralosti (*Reifeprüfung*), známou též jako *Matura*. Složení této zkoušky opravňuje ke vstupu do postsekundárního a terciárního vzdělávání. Kromě 8leté AHS existuje také 4leté reálné gymnázium vyššího stupně (*Oberstufenrealgymnasium* -

ORG), které se zaměřuje na přírodní vědy, muzické nebo výtvarné umění.

Polytechnická škola (*Polytechnische Schule* – PS)¹

Tato škola je určena 14letým žákům, začíná po ukončení povinné školní docházky a trvá jeden rok. Ukončuje se vysvědčením (*Zeugnis*). Poskytuje všeobecný úvod k profesní přípravě. Žáci si mohou vybrat z těchto předmětů: kovoobory, elektrotechnika, stavebnictví, dřevařství, obchodní a kancelářské práce, služby a turismus. Školy mohou nabízet i další předměty, například informační technologii a mechatroniku.

Odborné střední a vyšší školy (*Berufsbildende mittlere und höhere Schulen* – BMHS)

Poskytují odborné dovednosti a kvalifikace a zároveň všeobecné vzdělání. Absolventi mohou vstoupit do zaměstnání nebo pokračovat v dalším studiu. Při přijímání žáků se berou v úvahu jejich výsledky v povinné školní docházce a škola může též uspořádat přijímací nebo talentové zkoušky.

Odborná vyšší škola (*Berufsbildende höhere Schule* – BHS) – dvojí kvalifikace

Pětileté BHS pro 14 až 19leté žáky (ISCED 3A/4A) poskytují důkladnější všeobecné vzdělávání a specializované odborné vzdělávání. Jsou ukončovány zkouškou zralosti a diplomovou zkouškou (*Reife- und Diplomprüfung*), tzn. dvojí kvalifikací, která úspěšným absolventům umožňuje přístup do vysokoškolského vzdělávání a do regulovaných povolání.

Poskytují též základ pro pozdější samostatnou výdělečnou činnost. Ti, kteří pokračují ve studiu v odborné vysoké škole (*Fachhochschule*), mohou mít zkrácenou dobu studia.

Odborná střední škola (*Berufsbildende mittlere Schule* – BMS)

BMS jsou určeny pro 14-18leté žáky. Studium na BMS (ISCED 3B) obvykle trvá tři nebo čtyři roky a kombinuje přípravu pro určitá povolání se všeobecným vzděláváním. BMS se, s výjimkou obchodních škol, mohou též nazývat odborné školy (*Fachschulen*). Studium se ukončuje závěrečnou zkouškou (*Abschlussprüfung*). Po úspěšném složení zkoušky mohou absolventi nastoupit do zaměstnání i do určitých regulovaných povolání.

Po složení dalších zkoušek, např. zkoušky profesní zralosti (*Berufsreifeprüfung*) nebo po absolvování nástavbových kurzů (*Aufbaulehrgänge*) mohou mladí lidé pokračovat v postsekundárním nebo vysokoškolském vzdělávání.

Jednoleté nebo dvouleté BMS kombinují všeobecné vzdělávání s odborným. Slouží jako můstek ke kurzům

v oblasti zdravotnictví nebo sociální péče, do kterých mohou vstoupit minimálně 17letí žáci.

Charakteristika BMHS

▪ **Diferenciace:** Žáci si mohou podle svých schopností a zájmů vybrat z velkého počtu cest a zaměření (*Ausbildungsschwerpunkt/Ausbildungszweig*). Školy mohou v rámci své autonomie v určitém rozmezí měnit počet hodin věnovaných jednotlivým vyučovacím předmětům, nabízet nové předměty nebo se specializovat na některá zaměření. V prvních dvou letech (9. a 10. ročník) jsou kurikula tvořena základními předměty a teprve od třetího roku (11. ročník) začíná specializace.

▪ **Kombinace všeobecného vzdělávání a intenzivního odborného vzdělávání v teorii a praxi:** Ve školách je připisována větší váha praktickým aspektům vzdělávání. Základním principem je vyučování zaměřené na jednání: práce v dílnách, laboratořích, kuchyních, fiktivních firmách (*Übungsfirmen* – ÚFA) atd. a povinná období praxe v podnicích jsou integrální součástí vzdělávání.

▪ **Klíčové dovednosti:** Podnikatelské kompetence jsou jak mezipředmětovou záležitostí, tak součástí mnoha kurzů. Jeden cizí jazyk je povinný vždy, mohou však být povinné až tři cizí jazyky, podle druhu školy. Cizí jazyk je často používán jako pracovní jazyk v odborných předmětech. Počítačová gramotnost je v odborném vzdělávání bezpodmínečně nutná a mnoho specializovaných kurzů připravuje žáky pro obor informačních a komunikačních technologií.

▪ **Pracovní projekty:** Práce na projektech, popřípadě diplomové práce, založené na zadáních z hospodářské nebo technické oblasti jsou také součástí závěrečných zkoušek. Umožňují žákům získávat základní odborné zkušenosti a osvojovat si metody řízení projektů. Žáci si procvičují své klíčové kvalifikace (*Schlüsselqualifikationen*) a vytvářejí si první kontakty pro pozdější vstup do zaměstnání.

▪ **Učitelé se zkušenostmi ze světa práce:** V mnoha předmětech musí vyučující prokazovat příslušné zkušenosti z průmyslu a obchodu.

Obory vzdělávání v BMHS

BMHS nabízejí množství kurzů různé délky:

▪ **Technické, řemeslné a umělecko-řemeslné školy (5leté *Höhere technische, gewerbliche und kunstgewerbliche Lehranstalten* – HTL; 4leté *Fachschulen* – FS)**

HTL a FS nabízejí široké spektrum odborných směrů: informační technologii, elektroniku, elektrotechniku, zpracování dat, mechatroniku, strojírenství, stavebnictví, nábytkářství a dřevařství, chemii, technickou chemii, mediální techniku a mediální management,

ekonomiku, umění a design, podnikový management a potravinářskou technologii.

V rámci těchto zaměření je několik možností specializace, např. v elektrotechnice je to energetika, průmyslová elektronika, řídicí technika a informační technika. Intenzivní vzdělávání (více než 35 hodin týdně) znamená, že školy kladou na žáky vysoké požadavky, zároveň jim však poskytují základ pro zaměstnání v různých oblastech činnosti, jako jsou například vývoj, výroba, prodej a údržba.

Po třech letech praxe v oboru mohou absolventi HTL požádat Spolkové ministerstvo hospodářství a práce (*Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit – BMWA*) o udělení titulu inženýr nebo inženýrka (*Ingenieur, Ingenieurin*).

▪ **Obchodní školy (5leté *Handelsakademien – HAK*; 3leté *Handelsschulen – HAS*)**

HAK nabízejí například tato zaměření: informační management a technologie, mezinárodní hospodářství s cizími jazyky a kulturou, podnikání a management, logistický management a špeditérství.

HAS se zaměřují například na kancelářské práce, informační technologie, management prodeje a kooperativní otevřené učení (*cooperative open learning – COOL*).

Od školního roku 1993/94 pracují studenti obchodních škol ve fiktivních firmách (*Übungsfirmen – ÜFA*). V souladu s učebními plány zavedenými v roce 2003/04 musí být všechny vyučovací předměty spojeny s fiktivní firmou a vytvářet tzv. *ÜFAKonnex*.

Absolventi mohou pracovat ve středních a vyšších obchodních a administrativních pozicích. Ti, kdo chtějí založit svůj vlastní podnik, jsou osvobozeni od skládání podnikatelské zkoušky (*Unternehmerprüfung*). Bezprostředně po složení *Reifeprüfung* a *Diplomprüfung*, popřípadě *Abschlussprüfung* mohou být samostatně výdělečně činní v neregulovaných povoláních (např. obchodní agent, obchodník).

▪ **Školy pro ekonomická povolání (5leté *Höhere Lehranstalten für wirtschaftliche Berufe – HLW*; 3leté *Fachschulen für wirtschaftliche Berufe – FS*)**

HLW a FS se zaměřují na cizí jazyky, informační technologie a umělecko-výtvarné oblasti. Některé se zaměřují na sociální správu, komunikační a mediální design, životní prostředí a ekonomiku, management kulturních událostí a konferencí, catering a management prodeje.

▪ **Školy pro turismus (5leté *Höhere Lehranstalten für Tourismus – HLT*; 3leté *Tourismusfachschulen*)**

HTL a FS poskytují vzdělávání v oblasti turismu a organizace volného času nebo v hotelnictví a restaurátérství. Některé školy se specializují na cestovní ruch,

turistické informační a komunikační technologie a management mezinárodních hotelů a turismu (včetně mezinárodních vzdělávacích programů v angličtině).

Celková doba povinné praxe je v těchto školách nejdelší (12 až 32 týdnů). Absolventi mohou bezprostředně začít pracovat v obchodních a administrativních pozicích v turistickém průmyslu a v oblasti organizace volného času, například jako hoteloví recepční, asistenti v managementu hotelů a cestovního ruchu, administrativní pracovníci hotelu nebo cestovní kanceláře.

▪ **Školy pro módní návrhářství a oděvnictví (5leté *Höhere Lehranstalten für Mode und Bekleidungstechnik – HLM*, *Höhere Lehranstalten für künstlerische Gestaltung*; 3leté *Fachschulen für Mode und Bekleidungstechnik*)**

Tyto školy se zaměřují na módní návrhářství a marketing a také na návrhy, management a prezentaci výrobků. Absolventi pracují jako módní návrháři, výrobní manažéři, asistenti výrobních manažérů a týmoví asistenti.

▪ **Zemědělské a lesnické školy (5leté *Höhere land- und forstwirtschaftliche Lehranstalten*; až 4leté *land- und forstwirtschaftliche Fachschulen*)**

Vyšší vzdělávací zařízení nabízejí tato zaměření: zemědělství, vinařství, ovocnářství, zahradní a krajinná architektura, zahradnictví, zemědělství a potravinářství. Absolventi jsou kvalifikováni pro práci v administrativě, řízení a marketingu v těchto oblastech. Po třech letech profesní praxe se mohou ucházet o titul inženýr, který uděluje Spolkové ministerstvo zemědělství a lesnictví, životního prostředí a vodního hospodářství (*Bundesministerium für Land- und Forstwirtschaft, Umwelt und Wasserwirtschaft – BMLFUW*).

Odborné zemědělské a lesnické školy mohou poskytovat vzdělání pro všechna povolání v zemědělství a lesnictví nebo nabízet interdisciplinární kurzy. Kromě toho se některé školy zaměřují na možnosti rozvoje zemědělství a lesnictví v regionu.

▪ **Vzdělávací zařízení pro učitele mateřských škol (5leté *Bildungsanstalten für Kindergartenpädagogik*)**

Žáci se učí o raném vývoji dítěte a získávají kompetence v používání svých znalostí v reálné výchovné práci v mateřské škole tak, aby mohli vycházet vstříc potřebám jednotlivých dětí.

▪ **Vzdělávací zařízení pro sociální pedagogiku (5leté *Bildungsanstalten für Sozialpädagogik*)**

Žáci si osvojují pedagogické, psychologické a sociologické kompetence nezbytné pro práci ve školních družinách, dětských domovech a mimoškolních zařízeních.

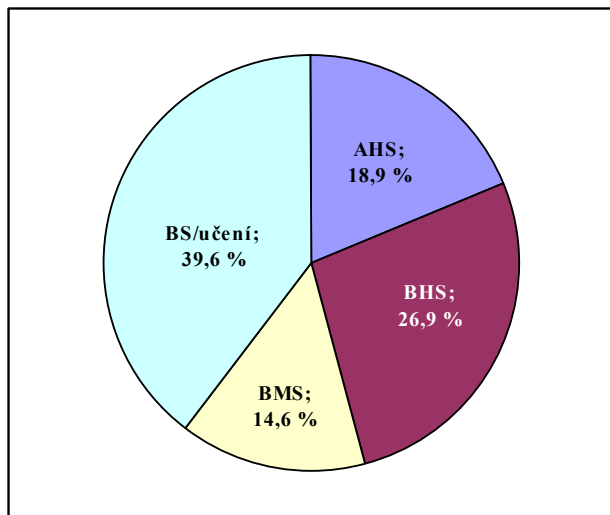
- Školy pro sociální povolání a sociální služby (odborné střední školy) (3leté *Fachschulen für Sozialberufe*; 2leté *Fachschulen für Sozialdienste*)

Školy poskytují předprofesní přípravu a často slouží jako most pro přechod žáků do dalšího 2letého nebo tříletého kurzu, po jehož absolvování jsou plně připraveni pro povolání. Tento následný kurz probíhá ve vzdělávacím zařízení terapeutické pedagogiky nebo nápravné výchovy (*Lehranstalt für heilpädagogische Berufe*), v odborné škole péče o staré lidi a ošetrovatelství (*Fachschule für Altdienste und Pflegehilfe*) nebo péče o rodinu a ošetrovatelství (*Fachschule für Familienhilfe und Pflegehilfe*).

- Zdravotnické a ošetrovatelské školy (3leté *Gesundheits- und Krankenpflegeschulen*)

Na této škole mohou studovat jen absolventi deseti ročníků školní docházky. Školy musí fungovat při nemocnici nebo klinice. Alespoň polovina vzdělávací doby, která činí celkem 4600 hodin, musí být strávena praktickou přípravou, a alespoň jedna třetina musí být věnována teorii. Žáci mají nárok na měsíční kapesné, které hradí majitel školy. Na konci studia žáci předkládají písemnou práci na odborné téma a skládají diplomovou zkoušku. Absolventi mají titul *Diplomierete Gesundheits- und Krankenschwester* (všeobecná sestra) *Diplomierter Gesundheits- und Krankenpfleger* (všeobecný ošetrovatel).

Rozdělení žáků v 10. ročníku školní docházky podle druhů škol – školní rok 2002/03

Učňovství (2-4 roky): profesní příprava v podniku a ve škole

Příprava učňů představuje vedle BMHS další prakticky zaměřený směr vzdělávání. Profesní příprava probíhá na dvou místech: v podniku a v necelodenní profesní škole pro učně (*Berufsschule* – BS). Proto je tento systém nazýván duální (*duales System*).

Rakouský duální systém se liší od jiných systémů učňovství zejména pokud jde o jeho postavení ve vzdělávacím systému. V 10. ročníku, který je prvním ročníkem po ukončení povinné školní docházky, zahajuje přibližně 40 % mladých lidí učení v jednom z 260 zákonem uznaných učebních oborů (*Lehrberufe*) – viz obrázek. Absolvování učení (*Lehre*) poskytuje plnou profesní kvalifikaci.

Tradičně je učňovství úzce spojeno s řemesly a manuálními obory, pro něž je připravována zhruba polovina učňů. Příprava učňů je rozšířena také v obchodě, v průmyslu, v turismu a v organizaci volného času. V roce 2004 fungovalo téměř 38 000 učebních podniků, v nichž se připravovalo přibližně 120 000 učňů.

Mladí lidé si sami hledají učební místo. Mohou přitom využívat novinové inzeráty a onlinové databáze, např. burzu učebních míst služby trhu práce (*Arbeitsmarktservice*) a Hospodářské komory Rakouska (*Wirtschaftskammer Österreich*).²

Učni (*Lehrlinge*) jsou přijati na základě smlouvy do podniku a zapsáni do necelodenní BS. Od zaměstnavatele dostávají odměnu, jejíž výše je stanovena v kolektivní smlouvě.

Profesní příprava je založena na učební smlouvě mezi učebním podnikem a učněm, která je zaregistrována úřadem pro učňovství (*Lehrlingsstelle*). Ten také spolu se zástupci komor kontroluje vhodnost učebních podniků, jejich zařízení a vzdělávacího personálu. Organizuje též závěrečné zkoušky.

Profesní příprava trvá podle učebního oboru od dvou do čtyř let, nejobvyklejší jsou tříleté obory. Pokud učěň již získal nějakou kvalifikaci v tomtéž nebo podobném oboru v Rakousku nebo jinde, může být učební doba zkrácena.

Profesní příprava v podniku představuje zhruba 80 % z celkové doby učení. Učební obory definované v zákoně o profesní přípravě (*Berufsausbildungsgesetz* – BAG) z roku 1969 jsou zahrnuty v celostátně platném učebním řádu (*Ausbildungsordnung*), který stanovuje profil oboru (*Berufsbild*, nověji též *Berufsprofil*). Učební řády pro povolání v zemědělství a lesnictví jsou stanovovány na regionálním základě, jsou však pokud možno celostátně koordinovány.

Učební řády obsahují minimální požadavky na obsah podnikové přípravy. Tím je zaručena jednotná úroveň uvnitř každého oboru. Podniky, které nemají dostatek prostředků pro poskytování přípravy v učebním oboru v celé šíři, mohou vytvořit sdružení s dalšími firmami. V některých oborech existují nadpodniková učební střediska, např. učební stavební dvory (*Lehrbauhöfe*) ve stavebnictví.

Učni jsou integrováni do procesu výroby nebo poskytování služeb a získávají základní dovednosti při práci. Odpovědnost za plánování a realizaci má mistr odborné výchovy (*Ausbilder*), který musí mít příslušné odborné a pedagogické kompetence.

Profesní škola (*Berufsschule* – BS) má za úkol poskytovat základní odborné teoretické znalosti z daného oboru, případně doplňovat podnikovou přípravu a rozšiřovat všeobecné vzdělání učně.

Asi 75 % učiva se vztahuje k danému oboru, zbývající čtvrtina je věnována všeobecně vzdělávacím předmětům, např. němčině, matematice, cizím jazykům, politickému vzdělávání, a důraz je kladen na rozvoj osobnosti a zvyšování sociálních a komunikačních kompetencí. Část odborného vzdělávání probíhá v dílnách nebo laboratořích. Učební plán BS je vytvářen na základě učebního řádu příslušného oboru.

Organizace vyučování v BS se v jednotlivých spolkových zemích liší:

- Vyučování může být uspořádáno do bloků a učni tak stráví ve škole několik týdnů, obvykle 8 až 12, najednou;
- Učni mohou chodit do školy jeden nebo dva dny v týdnu.

Na konci učení skládají učni závěrečnou zkoušku (*Lehrabschlussprüfung*) nebo v případě zemědělských a lesnických povolání zkoušku kvalifikovaného dělníka (*Facharbeiter/innenprüfung*). Zkoušky jsou rozděleny na praktickou a teoretickou část. Učni, kteří úspěšně ukončili BS jsou osvobozeni od skládání zkoušky z teorie. Ve zkušební komisi jsou také zástupci zaměstnavatelů a zaměstnanců.

Před ukončením učňovství mohou učni skládat zkoušku profesní zralosti (*Berufsreifprüfung*), jejíž úspěšné složení opravňuje ke vstupu na vysokou školu. Ti, kdo složí závěrečnou zkoušku nebo zkoušku kvalifikovaného dělníka, mají různé možnosti, jak si rozšířit kvalifikaci, např. složením mistrovské zkoušky (*Meisterprüfung*), zkoušky profesní zralosti (*Berufsreifprüfung*) popř. zkoušky pro vstup na vysokou školu (*Studienberechtigungsprüfung*).

Pro mnohé lidi je vyučení základem pro samostatnou výdělečnou činnost. Téměř 50 % všech majitelů podniků v Rakousku absolvovalo učňovství.

Alternativní profesní příprava

Vzhledem k dlouhodobějšímu nedostatku míst v profesní přípravě ve školách a v podnicích bylo rozhodnuto o přijetí nástroje, s jehož pomocí by vláda mohla zasahovat do trhu práce. Úkolem zákona o zajišťování profesní přípravy mládeže (*Jugendausbildungssicherungsgesetz* – JASG) je zajistit, aby místa v kurzech

profesní přípravy byla k dispozici alespoň dočasně pro všechny mladé lidi, kteří po absolvování povinné školní docházky nenašli učební místo.

Jádro této „záchranné sítě“ tvoří kurzy trvající až 12 měsíců, které poskytují znalosti a dovednosti z určitého učebního oboru. Cílem kurzů je umístit frekventanty do normálního učňovství. Pokud se to nepodaří, mohou mladí lidé nadále zůstat v těchto kurzech. Kurzy jsou spolufinancovány Evropským sociálním fondem. Pro školní rok 2005/06 bylo v kurzech naplánováno 8000 míst. To představuje přibližně 7 % počtu mladých lidí v normálním učňovství.

Postsekundární stupeň vzdělávání

Mladí lidé, kteří složili zkoušku zralosti (*Reifeprüfung*), zkoušku zralosti a diplomovou zkoušku (*Reife- und Diplomprüfung*) nebo zkoušku profesní zralosti (*Berufsreifprüfung*) mají vedle terciárního vzdělávání početné možnosti dalšího studia v pedagogických, sociálních a zdravotnických oborech. Kromě toho poskytuje postsekundární odborná škola (*Kolleg*) odborné vzdělávání absolventům všeobecně vzdělávací vyšší školy (AHS).

Od roku 1997 se termín „postsekundární“ vztahuje na vzdělávací zařízení, která

- poskytují kurzy nabízející alespoň 180 kreditů v rámci Evropského systému přenosu a shromažďování kreditů (*European Credit Transfer and Accumulation System* - ECTS), tzn. tříleté kurzy;
- vyžadují všeobecnou zralost pro vstup na vysokou školu, popřípadě prokázání uměleckých schopností.

Mezi tyto instituce patří pedagogické školy, dobíhající školy sociální práce, školy pro porodní asistentky, medicínsko-technické akademie, vzdělávací zařízení pro psychoterapii, konzervatoře a některá soukromá zařízení v oboru turismus a ekonomika.

▪ Akademie sociální práce (*Sozialakademien*)

Studium zahrnuje obsáhlé období povinné praxe a kvalifikuje absolventy pro povolání v oblasti sociální práce, např. v úřadech pro mládež a rodinu, v krizových centrech, v kariérním poradenství nebo v oblasti *streetwork*. Absolventi dostávají titul diplomovaný sociální pracovník (*Diplom-Sozialarbeiter/in*). Akademie sociální práce jsou postupně převáděny na 4leté (8semestrální) magisterské studium na odborných vysokých školách (*Fachhochschulen*), jehož absolventi mají titul Magister/Magistra (*Fachhochschule*), zkráceně Mag. (FH).

Akademie sociální práce jsou otevřeny také absolventům škol nelékařských zdravotnických oborů.

▪ Pedagogické akademie (*Pädagogische Akademien*)

V pedagogických, odborně-pedagogických, nábožensko-pedagogických a zemědělsko-pedagogických

akademiích jsou vzdělávání učitelé pro určité druhy škol a vyučovací předměty. Všechny tyto akademie budou společně s pedagogickými instituty pro další vzdělávání učitelů do roku 2007 přeměněny na vysoké pedagogické školy (*pädagogische Hochschulen*).

▪ Akademie pro zdravotnické obory (*Akademien für Gesundheitsberufe*)

Kromě lékařských oborů existuje množství jiných vysoce kvalifikovaných zdravotnických povolání, u nichž je regulována profesní příprava a praxe nutná k jejich vykonávání. Akademie v této oblasti mohou být zakládány pouze ve spojení s nemocnicemi nebo klinikami a poskytují praktickou přípravu pro tato povolání: porodní asistentka, fyzioterapeut, biomedicínský analytik, radiologický technik, dietolog, ergoterapeut, logoped a ortopista³.

Uchazeči o přijetí musí absolvovat test způsobilosti. Od školního roku 2006/07 bude vzdělávání pro zdravotnické profese poskytováno vedle akademií také odbornými vysokými školami (*Fachhochschulen*) formou bakalářského studia.

Terciární vzdělávání

Až do 90. let se studium orientovalo většinou na vědu a výzkum a trvalo alespoň čtyři roky (osm semestrů). Absolventi mohli pokračovat v postgraduálním doktorském studiu. Velkou změnu přineslo zavedení odborných vysokých škol (*Fachhochschulen*) v roce 1994, které reagovalo na mezinárodní trend k profesněji orientovanému neuniverzitnímu terciárnímu sektoru. Pro postgraduální vzdělávání mělo ve stejném roce velký význam založení Dunajské univerzity v Kremži (*Donau Universität Krems*) v bývalé tabákové továrně (viz obrázek), k níž byl přistavěn moderní kampus.⁴

▪ Odborné vysoké školy (*Fachhochschulen – FH*)

Spolkový zákon o studiu na vysokých odborných školách (*Bundesgesetz über Fachhochschul-Studiengänge – FHStG*) z roku 1993 umožnil zavést prakticky orien-

tované kurzy na terciární úrovni. Nové instituce se od univerzit liší též organizační strukturou a způsobem financování. Organizace FH není, na rozdíl od struktury univerzit, stanovena zákonem, podléhá jen několika základním požadavkům.

FH nejsou zakládány ministerstvem školství (BM-BWK), nýbrž většinou soukromým podporovatelem, který je po schválení Radou pro odborné vysoké školy (*Fachhochschulrat – FHR*) také řídí. FH podléhají předepsaným akreditačním a evaluačním postupům, na které dohlíží *Fachhochschulrat*.

Na rozdíl od univerzit poskytují FH vědecky podložené odborné a profesní vzdělávání. Jinými slovy, jsou šity na míru konkrétním profesním oblastem. Praxe je povinnou součástí kurikula. Dosud bylo v rakouských odborných vysokých školách zavedeno studium v oboru ekonomika a řízení podniku, turismus, technické vědy, informatika a informační technologie, média a design a také interdisciplinární studium. Kromě toho se v těchto školách studují obory z oblasti zdravotnictví, sociální péče, žurnalistiky a vojenství.

Předpokladem pro přijetí ke studiu je všeobecná zralost pro vstup na vysokou školu (*allgemeine Hochschulreife*) nebo relevantní odborná kvalifikace. Pro absolventy technických, řemeslných a umělecko-řemeslných škol (HTL) s titulem inženýr a s odpovídající odbornou praxí bylo vytvořeno kratší studium (šest semestrů). Počet studentů v ročníku je omezen, a proto v případě většího zájmu musí uchazeči projít přijímacím řízením.

Místo tradičního 8 až 10semestrálního studia mohou FH od roku 2002 nabízet také bakalářsko-magisterský systém (šest semestrů plus dva až čtyři další semestry). Absolventi magisterského nebo diplomového studia mají právo pokračovat ve svém oboru v doktorském studiu na univerzitě.

Od školního roku 1996/97 je nabízeno také studium při zaměstnání.

Z průvodce odbornými vysokými školami pro školní rok 2006/07⁵ vyplývá, že v Rakousku je 24 FH a celkem 15 profesních oblastí (*Berufsfeld*) s různým počtem kurzů (*Studiengang*) od jednoho v oblasti průmyslového designu (Štýrský Hradec) až po 48 v oblasti ekonomiky a managementu (některé se liší jen úrovní: bakalářské, magisterské apod.). Před podrobným popisem jednotlivých kurzů v určité oblasti je stručný komentář, který danou oblast charakterizuje. Komentáře napsali učitelé z různých FH. Prvních sto stran je věnováno údajům, faktům, tipům a trikům, poradenství pro budoucí studenty, portrétům úspěšných absolventů a portrétům podniků, které mají o absolventy odborných vysokých škol zájem.

Počty rakouských i zahraničních studentů ve vybraných terciárních institucích

	1990/91	2000/01	2003/04
Univerzity	186 607	221 505	185 438
Fachhochschulen		11 743	20 591
Zdravotnické akademie	1 618	2 727	2 992
Akademie sociální práce	933	1 394	844
Pedagogické akademie	7 421	13 264	12 984

▪ Univerzity

Předpokladem pro přijetí ke studiu na univerzitě je zralost pro vstup na vysokou školu (*Hochschulreife*). Pro určité kurzy – například ve sféře výtvarného umění – existují ještě další vstupní požadavky. Navíc jsou vzhledem k velkému počtu uchazečů o studium z domova i ze zahraničí od školního roku 2005/06 zavedena v některých oborech (lékařství, farmakologie a mediální studia) další kritéria výběru (např. písemná zkouška po prvním semestru, minimální průměrná známka v prvním semestru). Od školního roku 2001/02 musí studenti platit školné ve výši 363,36 eur za semestr.

V roce 2004 získaly rakouské univerzity rozsáhlou autonomii. Od té doby používá spolková vláda jako řídicí mechanismy dohody o výkonu a přidělování fondů ze spolkového rozpočtu.

¹ Podrobněji viz *Zpravodaj*, 2005, č. 1, s. 10.

² <http://www.ams.or.at/lehrstellen/>

³ *Ortopista se zabývá diagnózou a léčením vad oční koordinace, binokulárního vidění a funkční tupozrakosti nefarmaceutickými a nechirurgickými prostředky (brýle, branolý, cvičení).*

⁴ <http://www.donau-uni.ac.at>

⁵ *Fachhochschulführer 2006/2007*. Hrsg. Jörg Markowitsch. Wien, 3s *Unternehmensberatung 2006*. 575 s.

ISBN 3-902277-12-2

K nablédnutí v knihovně.

Prameny:

Archan, Sabine – Mayr, Thomas: Berufsbildung in Österreich. Kurzbeschreibung. Luxemburg, Amt für amtliche Veröffentlichungen der Europäischen Gemeinschaften, 2006. 80 s. (Cedefop Panorama series; Sv. 124) ISBN 92-896-0431-X

Archan, Sabine – Mayr, Thomas: Vocational training in Austria. Short description. Luxembourg, Office for Official Publications of the European Communities 2006. 83 s. (Cedefop Panorama series; Sv. 125) ISBN 92-896-0432-8

Modularizace učňovství

V Rakousku se v současné době diskutuje o potřebě přizpůsobit duální systém profesní přípravy aktuálním hospodářským a společenským poměrům. Na základě demografického vývoje bude od roku 2007 rapidně klesat počet mladistvých a tím také počet zájemců o učení, a o to je důležitější, aby se dosavadní obliba učení udržela.

Duální profesní příprava se již zhruba osm let reformuje, posilována vytvářením nových učebních oborů a modernizací stávajících oborů. V současnosti je učebních oborů 254 a s rozšiřováním jejich počtu se nepočítá. Při zavádění nových technologií nebo otevírání nových oblastí činnosti dochází spíše k diferenciaci a specializaci stávajících učebních oborů.

Tyto úvahy tvoří základ koncepce modularizace, další důvody lze shrnout následovně:

▪ S přibývajícím specializací je stále méně podniků schopno poskytnout celkový profesní profil učebního oboru. Důsledkem je snížení počtu potenciálních učebních závodů. Možností stanovení hlavních bodů a specializací se má nabídka vzdělávání vytvářet flexibilněji, takže může rychleji reagovat na změny.

▪ Učební obory v některých oblastech se značně obsahově překrývají. To snižuje přehlednost nabídky. Redukcí počtu učebních oborů ze současných 254 na

zhruba 150 základních profesí se má zlepšit přehlednost a informovanost.

▪ V současné době je obtížné zavádět učňovství v profesích, popř. profesních sférách, které neposkytují dostatečnou základnu dovedností a znalostí. Vytváření „clusterů učebních oborů“, které mají společné učební obsahy, nabídne nové možnosti vzdělávání, též v rostoucí oblasti služeb (např. ve zdravotnictví a wellness).

▪ Započítávání získaných kvalifikací především s ohledem na dodatkové zkoušky a závěrečné učňovské zkoušky u druhé vzdělávací cesty je stále příliš restriktivní. Pro rozvoj celoživotního vzdělávání i pro zvýšení profesní mobility je nutné lepší uznávání již získaných dovedností, znalostí a schopností flexibilními úpravami a snadný přístup k získávání dodatkových kvalifikací.

Struktura koncepce

Návrh počítá s modularizací učňovství, při které se bude nadále nabízet komplexní profesní příprava na

úrovni odborných sil. Rozčlenění do jednotlivých modulů se neplánuje.

Modulový učební obor se má skládat ze základního a přinejmenším jednoho hlavního modulu a z jednoho nebo více speciálních modulů.

- **Základní modul** obsahuje dovednosti a znalosti, které odpovídají základním činnostem jednoho nebo více učebních oborů v určité profesní sféře.

- **Hlavní modul** se skládá z dovedností a znalostí, které odpovídají potřebným kvalifikacím v jedné profesi nebo profesní sféře.

- **Speciální modul**, který se má pro modulový učební obor zřídit, obsahuje další dovednosti a znalosti v profesi nebo v profesní sféře, které odpovídají potřebě kvalifikací profesního odvětví v rámci základního vzdělání s ohledem na speciální metody výroby a služby.

Koncepce počítá s tím, že základní modul bude trvat nejméně dva roky, hlavní modul jeden rok. V případě potřeby může naopak základní modul trvat minimálně jeden rok a hlavní modul dva roky. Celková doba základního a hlavního modulu musí být nejméně tři roky. Stanovení délky základního a hlavního modulu závisí na míře překrývání učebních obsahů. Speciální modul může trvat půl roku, popř. jeden rok. Během celkové doby až čtyř let se mohou ke speciálním modulům doplňovat další hlavní moduly.

Od zavedení speciálních modulů se očekává řada výhod:

- Speciální moduly mají představovat modulovou alternativu k jednotlivým učebním oborům. Místo stanovení učebních oborů a tím snížení přehlednosti soustavy učebních oborů se potřebné dovednosti a znalosti mají poskytovat v rámci speciálních modulů.

- Speciální moduly mají umožňovat duální profesní přípravu v těch profesních sférách, kde by se příliš „hubeným“ základním vzděláním zavedení samostatného učebního oboru neodůvodnilo. Prostřednictvím společného základního modulu pro více učebních oborů, by učňovství mohlo být silněji zastoupeno také v nových a rostoucích odvětvích služeb.

- Učební obsahy, které odpovídají naléhavým požadavkům na kvalifikace v odvětví, by mohly být snáze a rychleji integrovány do profesní přípravy ve formě speciálních modulů. Alternativní možnost jednotlivých učebních oborů by dále zvýšila jejich celkový počet.

Nové učební obsahy by nemusely být zaváděny jen v rámci speciálních modulů. Také nové hlavní moduly by mohly být „připojeny“ ke stávajícím modulovým učebním oborům.

Skladbu, popř. sled modulů nelze chápat časově, nýbrž obsahově. Učební obsahy z hlavního a speciálního modulu mohou být předřazeny již do základního

modulu profesní přípravy. Všechny dovednosti a znalosti z jednotlivých modulů však musí být poskytnuty do konce stanovené doby profesní přípravy.

Přednosti koncepce

Se zavedením modularizace se má přizpůsobit současná úprava dodatkových zkoušek. Cílem dodatkové zkoušky je umožnit těm, kdo mají chuť se učit, rozšířit si profesní přípravu a stát se „mobilnější“ v profesním životě. Lidem s předchozím odborným vzděláním nebo s příbuzným vzděláním se má podle předloženého návrhu nové úpravy umožnit snadnější přístup k získávání dodatkových kvalifikací, než je tomu dosud. Dodatková zkouška zahrnuje předměty praktické zkoušky, která se může skládat v hlavním či speciálním modulu.

Nová úprava obsahuje následující klíčové body:

- navázání na stejnou, popř. odborně blízkou profesní sféru, a ne na tradiční příbuzný koncept;

- možnost složit dodatkovou zkoušku u lidí s předchozím profesním vzděláním v učebním oboru nebo ve škole ve stejné, popř. odborně blízké profesní sféře;

- prominutí částí praktické zkoušky, které může být za určitých předpokladů povoleno spolkovým ministrem pro hospodářství a práci, popř. učebním místem.

Ustanovení týkající se připuštění k závěrečné učňovské zkoušce ve druhé vzdělávací cestě se mají rovněž uplatňovat flexibilněji. V koncepci se počítá s tím, že při stanovení zkušební látky je možné podle stupně a rozsahu informálně získaných kvalifikací zkrátit nebo vynechat teoretickou zkoušku.

Očekávané přednosti modularizace pro mladistvé:

- flexibilnější utváření profesní přípravy zlepšenou a zvýšenou možností kombinací;

- snadnější uznávání již existujících a získaných kvalifikací;

- zvýšení mobility snadnějším započítáváním modulů;

- zlepšení přehlednosti nabídky učebních oborů redukcí jejich počtu na zhruba 150 základních oborů.

Očekávané přednosti pro hospodářství:

- vytvoření specializovaného učňovství po širokém základním vzdělání bez dalšího „roztříštění“ soustavy učebních oborů na jednotlivé učební obory;

- flexibilnější uspořádání profesní přípravy zlepšenou a zvýšenou kombinační možností na základě modulové struktury;

- umožnění učňovství ve větším počtu podniků;

- lepší přizpůsobení učňovství potřebám odvětví.

Pramen: Archan, Sabine: Modularisierung – ein Weg zur Steigerung der Attraktivität der Lehre in Österreich. Berufsbildung in Wissenschaft und Praxis, 2005, č. 4, s. 23-25.

Vzdělávací standardy v odborném školství

Rakouské odborné školství se vyznačuje velmi pestrou a diferencovanou vzdělávací nabídkou. Jak duální systém, který kombinuje učení v podniku s docházkou do profesní školy (*Berufsschule*), tak odborné střední a vyšší školy (BMHS) nabízejí mladým lidem aktuální odborné vzdělávání uznávané na pracovním trhu. Odborné školy zároveň otevírají všechny cesty do dalšího vzdělávání.

Absolventi duálního systému a odborných středních škol (BMS) se tak mohou přes zkoušku profesní zralosti, přes *Kolleg*, popřípadě přes nástavbové studium dostat až ke studiu na odborné vysoké škole (*Fachhochschule*) nebo i na univerzitě. Absolventi odborných vyšších škol (BHS) mohou vstoupit na vysokou školu a úroveň odborného vzdělání, které dosáhli ve věku 19 let (a kterou v jiných zemích získávají mladí lidé teprve v terciárním vzdělávání) jim umožňuje zkrácení celkové doby studia. Pro naplnění dvojího poslání odborných škol (odborného a všeobecného vzdělání) je nutné uplatňovat běžné zásady a požadavky vzdělávacích zařízení na zajišťování kvality úrovně vzdělávání. Odborné školy musí také velmi rychle a pružně reagovat na požadavky hospodářství a společnosti a v přiměřené míře také zohledňovat a uplatňovat vlastní možnosti utváření školy v rámci poskytnuté autonomie.

Zároveň je třeba zavést opatření, která umožní vzájemnou srovnatelnost jednotlivých škol. To je úkolem projektu „Vzdělávací standardy“ (*Bildungsstandards*) ze sekce odborného vzdělávání. Na základě projektu by měly být v příštích letech zpracovány vzdělávací standardy pro všeobecné a odborné základní vyučovací předměty (či skupiny předmětů – *Gegenstandsbereiche*), jejichž dosažení bude ověřováno celostátními testy.

Vzdělávací standardy formulují požadavky na schopnost řešit problémy a na vyučování a učení. Dále vymezují cíle pedagogicko-didaktické práce vyjadřované v podobě žádoucích učebních výsledků žáků. Význam standardů spočívá i v tom, že popisují odborné a nadoborové klíčové kvalifikace, které musí být žákům zprostředkovány pro dosažení hlavních vzdělávacích cílů, mají však také velký význam pro další školní a odborné vzdělávání. Standardy identifikují ve vybraných předmětech klíčové kompetence, které si žáci mají osvojit v určitém ročníku. Koncepce vzdělávacích standardů tak má zajistit zprostředkování základních školních kvalifikací.

Vzdělávací standard sestává z kompetenčního modelu pro každý předmět nebo skupinu předmětů a ze standardů, které jsou konkretizovány pomocí příkladových úloh. Vzdělávací úkoly odborných škol jdou nad rámec těchto základních kvalifikací, a proto standardy

nemohou být použity k posuzování výkonu jednotlivých žáků nebo k hodnoticímu řazení (*ranking*) škol podle jejich vzdělávacích výkonů.

V oblasti všeobecně vzdělávacích předmětů je projekt vytváření standardů úzce napojen na podobné projekty v rámci všeobecně vzdělávacího školství. V oblasti profesně specifických základních předmětů spolupracuje rakouské ministerstvo školství velmi úzce se sousedními zeměmi a s dalšími státy EU. Rakousko se snaží tímto projektem získat ve vytváření standardů v odborném vzdělávání pozici „předskokana“. Práce začaly již v lednu 2005.

Projekt je řízen skupinou, ve které jsou zastoupeny všechna oddělení sekce pro odborné školství. Konkrétní vývojová práce je záležitostí jednotlivých pracovních skupin. Ty sestávají ze zástupců sekce pro odborné školství a z odborníků na odborné vzdělávání, z oborových didaktiků a vědeckých pracovníků.

V současnosti pracuje šest pracovních skupin na vzdělávacích standardech pro oblast odborných vyšších škol (BHS). Každá skupina se soustřeďuje na jeden z těchto všeobecně vzdělávacích předmětů: němčina, aplikovaná matematika, angličtina, ekonomika a právo, informatika, přírodní vědy. Na druhé konferenci o vzdělávacích standardech (24. listopadu 2005) byly ustaveny další pracovní skupiny. Experti z těchto nových skupin se soustřeďují na zpracovávání standardů pro profesně specifické předměty na úrovni BHS. Zpracovávání standardů pro BMS bude zahájeno teprve po dosažení konkrétních výsledků a testovacích řad pro oblast BHS. Byly již však zahájeny první diskuze k vývoji standardů pro odborné střední školy (BMS). Z dosavadních diskusí vyplývá, že ve vzdělávací učňů se dává přednost modelům kompetencí orientovaných na řešení problémů a na jednání před vytvářením standardů pro jednotlivé předměty.

---

*Přeložil Karel Rýdl, Univerzita Pardubice
Karel.Rydl@upce.cz*

Pramen: Bildungsstandards im berufsbildenden Schulwesen = Educational standards for technical and vocational education and training in Austria. Austrian Education News, 2005, č. 44, s. 14-17.